

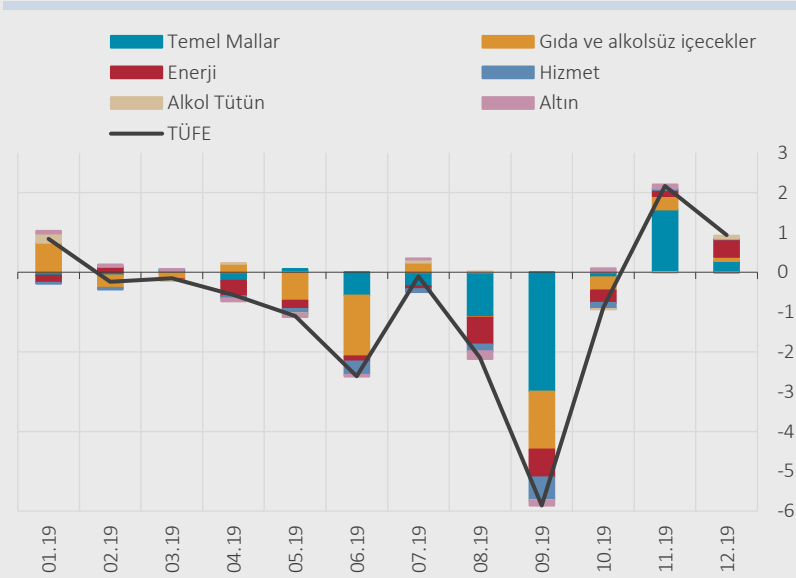
Kutu 3.2

Baz Etkilerinin Tüketici Enflasyonuna Yansımaları

2018 yılında, başta döviz kuru ve gıda fiyatları olmak üzere, farklı şoklara maruz kalan tüketici enflasyonu, yılı yüzde 20,30 ile tamamlamıştır. 2018 yılının ikinci çeyreğinden itibaren olumsuz arz koşullarına bağlı olarak başta işlenmemiş gıda olmak üzere, gıda fiyatlarında belirgin bir yükseliş kaydedilmiştir. Küresel finans piyasalarındaki oynaklık ve yurt içindeki belirsizliklere bağlı olarak Türk lirasında gözlenen değer kaybının etkisi maliyet ve beklenti kanalları yoluyla başta temel mal ve enerji olmak üzere tüm alt gruplara yayılmıştır. Türk lirasındaki bu keskin değer kaybı fiyatlandırma davranışlarını da olumsuz etkilemiş ve önden yüklemeli yapılan fiyat artışlarıyla birlikte yıllık enflasyon Eylül ve Ekim aylarında yüksek seviyelere ulaşmıştır. Diğer taraftan, güçlü parasal sıkılaştırmanın yanında, dayanıklı tüketim mallarındaki geçici vergi indirimlerinin etkisiyle yılın son iki ayında aylık enflasyon gerçekleştirmeleri belirgin olarak düşüş kaydetmiştir. Özetle, 2018 yılında aylık enflasyon gerçekleştirmeleri belirli aylarda tipik bir dönemdeki gerçekleştirmelerden oldukça farklılaşmıştır. Bu doğrultuda, bu kutuda, 2018 yılında gerçekleşen aylık enflasyon oranları çerçevesinde 2019 yılı tüketici enflasyonu üzerindeki baz etkileri incelenmiştir.

Baz etkisi, bir endeksin 12 ay önceki aylık değişiminin o ayda gözlenen “tipik” aylık değişimden sapması halinde oluşmaktadır. Dolayısıyla, yıllık enflasyonun değişiminde cari fiyat gelişmelerine ek olarak baz etkisi de önemli rol oynayabilmektedir.¹ Nitekim, 2019 yılında yıllık enflasyonun seyrinde baz etkilerinin belirgin bir etkisi olacaktır.

Grafik 1: Aylar İtibarıyla Yıllık TÜFE Enflasyonu Üzerindeki Baz Etkileri
(Alt Gruplar İtibarıyla, % Puan)



Kaynak: TCMB, TÜİK.

¹ Bu konudaki detaylar için Bknz. Enflasyon Raporu 2016/1, Kutu 3.1. Bu çalışmada son yıllarda enflasyon dinamiklerinin daha iyi bir şekilde ele alınabilmesi için, her bir alt grup için 2014-2017 dönemindeki ortalama aylık enflasyon “tipik” aylık değişim olarak tanımlanmıştır. “Tipik” aylık değişim için daha uzun dönemli bir ortalama dikkate alındığında hesaplanan baz etkileri bir miktar daha yüksek olmakla birlikte ana resim değişmemektedir.

Grafik 1’de TÜFE yıllık enflasyonundaki baz etkileri ana alt gruplar detayında gösterilmiştir. Buna göre yıl geneline bakıldığında enflasyona düşüş yönünde en belirgin katkı veren gruplar gıda, temel mal ve enerji olarak öne çıkmaktadır. Gıda grubu kaynaklı baz etkisi, yılın ilk ayında yukarı yönlü olsa da, yıl genelinde yıllık enflasyonu düşürücü yönde olacaktır. Özellikle Mayıs ve Haziran aylarında bu etki işlenmemiş gıda kaynaklı olarak oldukça belirgindir. 2018 yılında Türk lirasında yaşanan sert değer kaybı sonrasında temel mal grubu fiyatları yüksek bir oranda artış göstermiştir. Dolayısıyla, özellikle Haziran-Eylül döneminde temel mal grubundan gelen baz etkileri yıllık enflasyonu düşürücü yönde etki yapacaktır. Benzer bir şekilde Kasım ayına kadar enerji grubundaki baz etkisi de enflasyona düşüş yönünde katkı verecektir. 2018 yılında dayanıklı mallardaki geçici vergi indirimleri ve iktisadi faaliyetteki yavaşlamaya bağlı olarak Kasım ve Aralık aylarında tüketici fiyatları düşüş kaydetmiştir. Bu sebeple, 2019 yılı Kasım ve Aralık aylarında baz etkileri enflasyonu artırıcı yönde olacaktır. Özetle, tüketici enflasyonu üzerinde Haziran, Ağustos ve Eylül aylarında belirgin bir aşağı yönlü baz etkisi bulunurken, Kasım ayında belirgin bir yukarı yönlü baz etkisi mevcuttur.

Baz etkilerinin yıllık tüketici enflasyonundaki değişimlere katkısının anlaşılması enflasyon eğiliminin doğru değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. 2019 yılının belirli aylarında yıllık tüketici enflasyonu üzerinde aşağı yönlü baz etkileri oldukça belirgin olacağından, enflasyonun ana eğilimine ilişkin göstergelerin takibi daha da önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, yıllık enflasyonda baz etkileri kaynaklı görülebilecek düşüşlerden ziyade, enflasyon beklentileri, döviz kuru, ithalat fiyatları, toplam talep koşulları ve gıda fiyatlarının seyrine bağlı olarak enflasyonun ana eğiliminin seyri yakından takip edilecektir.